

YUGOSLAVYA TÜRKLERİNİN AĞIZ VE FOLKLORUNA DÂİR BÂZİ İNCELEME VE KAYNAKLAR

İSMAIL EREN

Vaktiyle Türklerin hüküm sürdükleri bâzı Yugoslavya bölgelerinde (Sırbistan, Bosna - Hersek, Karadağ, Hırvatistan, Voyvodina) Türk idaresinin sona ermesiyle, bu ülkeleri önce memurlar daha sonra halk da çeşitli sebeplerle terketmeğe mecbur kaldıkları için, bugün burarlarda Türklere nâdiren tesadüf olunmaktadır. Bu vâkıanın bir sonucu olarak bu bölgelerde yaşamış olan Türklerin folkloru zamanında kaydedilmediğinden hemen tamâmen kaybolmuş sayılmaktadır. Bugün Makedonya, Kosova ve Metohiya (Kosmet) bölgelerinin bâzı yerlerinde hâlâ kesif bir şekilde oturan Türklerin zengin folkloru da birçok sebeplerden günümüze kadar lâyıkiyle ne derlenmiş, ne de ilmî bir şekilde incelenmiştir. Öteden beri devam eden göçler yüzünden bu folklorun çoğu da kaybolmuştur. Âcil tedbirler alınmadığı takdirde durum, şüphesiz, daha da vahimleşecektir. Şimdiye kadar yapılan ihmalciliği gören ve kaybolma tehlikesini sezen bilgin ve aydınlar, bu folklorun büsbütün unutulup kaybolmasını önlemek gayesiyle bâzı incelemelerde bulunmuşlar ve malzeme derlemek teşebbüsüne girişmişlerdir. Fakat bütün bu çalışmalar, dâima çağdaş ilim metodları ile yapılmadığından, tatmin edecek bir seviyeye henüz ulaşamamıştır.

Yugoslavya Türk folkloruna âit malzemenin ancak mühim bir kısmı toplandığı vakit buradaki Türklerin ruh yaratıcılığının zenginliği ve çeşitliliği ortaya çıkacağı gibi, Türk ağızlarının husûsiyetlerini tesbit etmekle meşgul olan bilginlerin çalışmaları da kolaylaşacak ve neticede bu ağızların kendine has vasıfları ile Balkanlar ve Anadolu'daki diğer Türk ağızlarıyla benzerlik derecesi de kesinlikle anlaşılacaktır.

Daha önce yayınlanan bir incelememizde, Türk edebî dili meyanında Yugoslavya Türk ağızlarının da Sırpça - Hırvatça ve Makedoncaya oldukça güçlü bir tesirde bulduklarını belirtmiştik¹. Bu

¹ İsmail Eren, *Güney İslav dillerinde kullanılan Türkçe ekler*, Sesler Dergisi, yıl II, sayı 14, Mart 1967, s. 37.

sebeple Sırp - Hırvat ve Makedon edebî, halk ve argo dillerinde kullanılan bir çok Türkçe ek, kelime, deyim, calque, atasözü ve bu milletlerin halk edebiyatlarındaki bâzı konuları daha iyi bir şekilde anlamak, Yugoslavya Türk halk edebiyatını ilmî bir surette derlemek ve incelemekle mümkün olacaktır. Ayrıca, Yugoslavya Türklerinin âdet, inanç, müzik, oyun, kıyafet v.b. folklorunun Balkanlar ve Anadolu Türklerinininki ile benzerliği, bu alanlarda kendilerine has hususiyetleri ve beraber yaşadıkları diğer milletlerle olan karşılıklı tesirleri de daha bâriz bir şekilde meydana çıkacaktır.

Birinci Dünya Savaşının sona ermesinden itibaren günümüze kadar Yugoslavya Türk ağızları hakkında yapılan inceleme ve yayınlanan kaynakların bir kısmı, Türk ve Avrupa türkologları tarafından bilinmektedir. J. Németh, J. Eckmann, G. Hazai ve diğer bilginler, Makedonya'daki Türk ağızlarını incelerken bu konu ile ilgili olan bibliyografyayı da zikretmektedirler. Fakat bu ağızlar hakkında yapılan incelemelerin ve yayınlanan malzemenin bir kısmının geniş ilim âlemince hâlâ meçhul kaldığını, yapmış olduğumuz incelemeler sonunda tesbit ettik. Yugoslavya Türk folklorunun diğer kolları ile ilgili inceleme ve kaynaklar ise, bizde hemen hemen hiç bilinmemektedir. Bu sebepten biz, bu konular ile ilgili olarak yayınlanan ve hâlâ meçhul kalmış olan inceleme ve kaynaklardan ana hatlariyle bahsetmeğe çalışacağız.

Avrupa türkologları, Yugoslavya Türk ağızlarına dâir derlenip, yayınlanmış olan malzeme ve incelemelerin Birinci Dünya Savaşından sonra başladığını kabul etmektedirler. Halbuki daha XVII. yüzyılın ortalarında Makedonya'daki şehir, kasaba hattâ köyleri ziyaret eden Evliya Çelebi, buradaki Türk ağızlarının hususiyetlerini farkederek, Seyahatnâmesinde örnekler de vermiştir. Meselâ, Üsküp ağzı hakkında aynen şöyle demektedir : «Fasl-ı lehce-i mahsus (a)-i ehali, ıstılâhât : Halk ekseriyâ kelimâtları Rum ve Arnavut lisanı arasında ber-gûna lehce-i mahsusları vardır. Meselâ: *Ya biz size demişimiz Çelebi Efendimize varamaz ve onlar pizim efentimizdir.* Bunun emsali ihâm ve imâleli kelimât irât ederler; amma başka letafettir².

Ancak bir buçuk asır kadar bir zaman geçtikten sonra bu ağızlara karşı Türkler arasında tekrar bir ilginin uyandığı görülmektedir. 1911 yılında Üsküp Darülmüallimîn'inde bir edebiyat hocası olarak vazife gören Prof. Mustafa Şekip Tunç'un aynı yıl içinde Üsküp'te çıkmaya

² Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (yazma), cilt V, vrk. 172^b (Süleymaniye Kütüphanesinde Beşir Ağa kitapları, No. 450). *Seyahatnâme*'nin yayınlanmış nüshasında bu ağız hususiyetleri belirtilmediği gibi bâzı kelimeler de çıkarılmış veya değiştirilmiştir. (*Seyahatnâme*, Cilt V, İstanbul 1315, s. 559).

başlayan *Yeni Mektep* adlı mecmuada³ Kosova Türk ağzı ile ilgili bir yazısı yayınlanmıştır⁴.

Avrupalı türkologların ise, Makedonya Türk ağızları ile ancak Birinci Dünya Savaşından sonra ilgilenmeğe başladıklarını daha önce belirtmiştik. Polonyalı şarkiyatçı T. Kowalski, 1919 yılında yayınladığı bir yazısında, Kalkandelen ve Radovişte'den de birkaç Türk bilmece-sine yer vermiştir⁵. Diğer bir incelemesinde ise Radoviş'te Türk ağzına âit çeşitli malzeme yayınlamış ve husûsiyetlerini ilmî bir şekilde belirtmiştir⁶.

İkinci Dünya Savaşından sonra Makedonya Türk ağızlarına karşı yine bir ilginin uyandığını görmekteyiz. Yugoslav dilcilerinden T. Maneviç, bir incelemesinde Makedonya'daki Yürük ağızlarının bâzı husûsiyetlerini belirtmeğe çalışmıştır⁷.

Fakat bu alanda Macar türkologları daha büyük bir ilgi gösterip, birkaç değerli inceleme yayınlamışlardır. J. Németh, Bulgaristan Türk ağızlarını incelerken Makedonya'da Üsküp, Kalkanden, Köprülü, Koçana ve Radoviş'te Türk ağızlarından da bâzı misaller vermiştir⁸. J. Eckmann, yayınladığı iki incelemede Ofçepol bölgesi köylerinden Dinler⁹ ve Kumanova kasabası¹⁰ ağızlarının husûsiyetlerini ilmî bir şekilde belirtmeğe çalışmıştır. Genç türkologlardan G. Hazai de Üsküp ağzını aynı şekilde ele almıştır¹¹.

³ Üsküp-Darümuallimîn Rüştüyesi hocaları tarafından ayda bir yayınlanan bu pedagojik - didaktik derginin ilk sayısı 1 Nisan 1911 de çıkmıştır. 14 Haziran 1912 tarihine kadar yayınlanan 14 sayıda Prof. Mustafa Şekip Tunç'un ilk şiir ve yazıları da yer almaktadır.

⁴ Mustafa Şekip (Tunç), *Osmanlıca şivesi : Kosova şivesi ve bunu düzeltme yolları*, Yeni Mektep Mecmuası, yıl I, sayı 1, Nisan 1927 (1911), s. 41. Bk. : Prof. (Ziyaeddin) Fındıkoğlu, *Prof. Mustafa Şekip'in ilk yazıları*, Prof. Mustafa Şekip Tunç Jübilesi, İstanbul 1944, s. 93.

⁵ Tadeuz Kowalski, *Zagadki ludowe turetskie (Enigmes populaires)*, Prace Komisiji Orientalistyczny Polskiej Akademii Umjętnosci, sayı 1. Krakow 1919.

⁶ Tadeuz Kowalski, *Osmanisch - türkische Volkslieder aus Mazedonien*, WZKM, sayı 33 (1926), s. 166-231.

⁷ Todor Maneviç, *Prilog proučavanju govora yuruka u Makedoniji* [Makedonya'daki yürüklerin ağızlarının incelenmesine dâir notlar], Yujnoslovenski Filolog, XX, Belgrad 1953-1954, s. 333-341.

⁸ J. Németh, *Zur Einleitung der türkischen Mundarten Bulgariens*, Sofya 1956.

⁹ J. Eckmann, *Dinler (Makedonya) Türk ağzı*, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Ankara 1960, s. 189-204.

¹⁰ J. Eckmann, *Kumanova (Makedonya) Türk ağzı*, Németh Armağanı, Ankara 1962, s. 111-144.

¹¹ Georges Hazai, *Beitraege zur Kenntnis der türkischen Mundarten Mazedoniens*, Rocznik Orientalistyczny cilt XXII, sayı 2, Varşova 1960, s. 83-100.

Makedonya ve Kosmet bölgelerindeki Türk ağızları ve diğer folklor malzemelerinin derlenip yayınlanmasına da bu devre içinde önem verilmeğe başlanmıştır.

A. Salih, bir yazısında, bir Mart ile ilgili olan Ohri Türklerinin çeşitli âdetlerini etraflıca tavsif etmiş ve bu vesile ile elli iki mâninin Türkçe metnini ve Makedonca tercümelerini de yayınlamıştır. Yalnız ilmî bir transkripsiyon kullanılmadığından Ohri Türk ağzının husûsiyetleri dâima belirtilmemiştir¹². Koçana Türk folkloru ile ilgili olarak tarafımızdan dört mâni ve yedi bulmaca yayınlanmıştır¹³.

Aralık 1965 tarihinden itibaren Üsküp'te çıkmaya başlayan *Sesler* adındaki aylık toplum - sanat dergisinin her sayısında Makedonya ve Kosmet şehir, kasaba ve köylerinde oturan Türk halkının edebiyatı (türkü, mâni, hikâye, tekerleme, atasözleri) ve çeşitli âdetleri ile ilgili malzeme yayınlanmaya başlanmıştır. Hayli zengin olan bu malzeme, umûmiyetle Türk öğretmenleri tarafından derlenmiştir. Şimdiye kadar çıkan 21 sayıda (Aralık 1967) birkaç yüz mâni, birçok türkü, hikâye ve bilhassa Hidrellez ile ilgili âdetler yayınlanmıştır. Yalnız, derlenen malzemede dil husûsiyetlerinin belirtilmesine az çok dikkat edildiği halde, burada da ilmî bir transkripsiyon kullanılmadığından ileride bu malzemeden faydalanmak isteyen dil araştırmacılarının ihtiyatla hareket etmeleri gerekecektir.

Makedonya Türk ağızlarına dâir örnekler, kiril harfleriyle yazılan ve daha sonra yayınlanan bâzı eserlerde de bulmak mümkündür. Daha 999 (1590 - 1591) yılında Nikola Paleniç'in Boşnak kiril harfleriyle yazmış olduğu dört beyitli *Bağbanu* ve iki beyitten ibâret olan *Turnam* türküleri Ç. Truhelka tarafından 1906 yılında hem orijinal şekliyle hem de eski Türk harfleriyle yayınlanmıştır¹⁴. Son yıllarda D. Korkut bu iki türkünün lâtin harfli transkripsiyonunu, Hırvat ve Türk lâtin harfleriyle transliterasyonunu ve bugünkü edebî Türkçe şekillerini yayınlamıştır¹⁵.

¹² Abdülhak Salih, *Običai okolu prvi mart kay turtsite vo Ohrid*, Lihnid dergisi, sayı II-III, Ohri 1959, s. 93-103.

¹³ (İsmail Eren), *Mahalli mâniler - Mahalli bulmacalar*, Göçten Konular I, İstanbul 1962, s. 77-78.

¹⁴ Çiro Truhelka, *Yedan zanimliv zapis, pisan bosanitsom*, Glasnik Zemalyskog Muzeya, Sarajevo 1906, s. 34-39.

¹⁵ Derviş Korkut, *Turske lyubavne pyesme u Zborniku. Miha Marteliniya Dabroučanina iz 1657 g.*, Prilozi za orijentalnu filologiju, sayı VII - IX, 1959 - 59, Sarajevo 1960, s. 40-42.

G. Hazai, «Rumeli ağızları tarihinin iki kaynağı üzerine» adını taşıyan incelemesinde¹⁶ geçen asrın ikinci yarısında D. M. Pulevski'nin Belgrat'ta yayınladığı iki sözlükte bu ağızlarla ilgili olan husûsiyetleri belirtmiştir¹⁷.

Yugoslav türkologlarından Gl. Elezoviç 1926 yılında yayınladığı «Müslüman Derviş Tarikatları» adlı eserinde, Makedonya ve bilhassa Üsküp Türklerinin birçok âdet ve inançlarını etraflıca anlatmış ve bu meyanda kiril harfleriyle altmış kadar mânî ve Sırpça tercümelerini de ilâve etmiştir¹⁸. Bu mânilerde Üsküp Türk ağzının husûsiyetlerini kısmen belirtmeğe muvaffak olan Gl. Elezoviç'in bu eseri günümüze kadar meçhul kaldığından Üsküp ağzı ile meşgul olan dildiler tarafından henüz istifade edilmemiştir.

M. Cukanoviç de bu harflerle yazılmış bâzı halk türkülerini yayınlamıştır¹⁹.

Yugoslavya Türk ağızlarına dâir malzeme, Lâtin harfleriyle yazılmış olan bâzı eserlerde de mevcuttur. Dubrovnikli Miho Martelini'nin daha 1657 yılında yazdığı iki mecmuada, Sırpça ve İtalyanca türkülerden başka, İtalyan harfleriyle Yugoslavya Türklerine âit olan on yedi muhtelif aşk türküsü de kaydolunmuştur. Bütün bu türküleri D. Korkut 1960 yılında yazıldıkları şekilde, yâni İtalyan harfleriyle, Türkçe transkripsiyonunu ve bugünkü edebî Türk dilinde okunuş şekillerini yayınlamıştır²⁰.

Makedonya Türklerinin folkloru, Rum harfleriyle de kaydolunmuştur. Daha XVI. yüzyılda bu harflerle yazılan bir türkü E. Rossi tarafından yayınlanmıştır²¹.

¹⁶ Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1963, Ankara 1964, s. 117-120.

¹⁷ D. M. Pulevski, *Reçnik od četiri jezika. I. Srpsko - Albanski. II. Arbansko - Arnautski. III. Turski. IV. Grčki*, Belgrad 1873; *Reçnik od tri jezika. S. Makedonski, Arbanski i Turski. Knjiga II*, Belgrad 1875.

¹⁸ Gliša Elezoviç, *Derviški redovi Muslimanski. Tekije u Skoplyu. Prilog za proučavanje muslimanskog jivota u Yujnoj Srbiji*, Üsküp 1926.

¹⁹ Dr. Mariya Cukanoviç, *Kiril alfabetiyle kaydedilen Türk halk türküleri*, Sesler Dergisi, yıl II, sayı 11, Aralık 1966, s. 72-77.

²⁰ Derviş Korkut, *Turske ljubavne pesme u Zborniku Miha Marteliniya...* s. 37-61. Bu iki türkü mecmuası Saryevo'da Bosna-Hersek Bölge Müzesinde mahfuzdur (No. B 1415/1 ve 1415/2). D. Korkut'uu yanlış bir şekilde okuduğu kelimelerin düzeltilmesi Dimitri Theodoridis tarafından yapılmıştır (*Erläuterungen zu den türkischen Transkriptionstexten des Martelini*, Zeitschrift für Balkanologie, cilt IV, Wiesbaden 1966, s. 139-146).

²¹ E. Rossi, *Canto turco del secolo XVI in caratteri greci*, Annali dell' Istituto Universitario Orientale di Napoli, Nuova Serie, sayı 1 (1940), s. 237-239.

Yugoslavya Türk folklorunun diğer kolları ile ilgili olarak, Gl. Elezoviç'in zikrolunan "Müslüman Derviş Tarikatları,, eserinden başka, diğer bir incelemesinde Üsküp'teki eski Türk mektepleri ile alâkalı hemen bütün âdetler, bütün teferruatıyla, anlatılmıştır²². Fakat Türk folkloruna âit en değerli incelemeler tanınmış Yugoslav etnoloğu T. R. Corceviç tarafından yapılmıştır. Kendisinin 1930-1934 yılları arasında yayınladığı on ciltlik "Halkımızın yaşayışı,, adlı eserindeki bâzı bölümlerde, Makedonya ve Kosmet bölgelerinde oturan Türklerin birçok türbe, tekke ve yatırlarla ilgili halk arasında dolaşan efsâneleri, eski Türk cezalandırma şekilleri, çeşitli Türk âdet, inanç v. s. hakkında değerli bilgiler vardır²³. Aynı bilginin, "Güney İslav inançlarında kötü gözler,, adlı eserinde ise, "İslâm hamâilleri,, ile ilgili uzunca bir bölüm bulunup, bu konuya âit altmış kadar nâdir resim de yayınlanmıştır²⁴. T. R. Corceviç, Yugoslavya milletlerinin folkloruna dâir yazdığı başka inceleme ve eserlerinde de Türk ve diğer müslümanların (Arap, Arnavut, Çerkes, Çingene) folkloru ile ilgili malûmat ve karşılaştırmalara yer vermiştir²⁵.

Makedonya'da Ohri Türklerinin Nasreddin Hoca'ya izâfe ettikleri bâzı fıkralar, L. Raykoviç tarafından derlenip yayınlanmıştır²⁶.

Türk folklorundan hemen hiç bir farkı olmayan müslüman Boşnakların folkloru daha Avusturya idaresi devrinde derlenmeğe ve incelenmeğe başlanmıştır²⁷. Bu alandaki çalışmalar günümüze kadar devam edegelmiş olup, yayınlanan incelemelerin bibliyografyası oldukça zengindir. Bu folklor ile ilgilenen Türk aydınlarından Cevdet Paşa²⁸ ve Ebüzziya Tefvik'i²⁹ zikredebiliriz.

Yugoslavya'daki Türk folkloruna dâir çeşitli bilgiler, vaktiyle Saray-Bosna, Prizren, Priştine, Mostar, Üsküp ve Manastır'da yayın-

²² Glişa Elezoviç, *Stare turske škole u Skoplyu*, Zbornik radova Etnografskog instituta Srpske akademije nauka I, Belgrad 1950, s. 154-195.

²³ Tihomir R. Corceviç, *Naš narodni život*, I-X, Belgrad 1930-1934.

²⁴ Aynı m., *Zle oči u verovanju Yujnih Slovena*, Belgrad 1938, s. 241-295.

²⁵ Aynı m., *Beleške o našoj narodnoj poeziji*, Belgrad 1939.

²⁶ Dr. Lyubinka Raykoviç, *Ohri Gölü civarında*, *Makedonya'da derlenmiş Nasreddin Hoca fıkraları*, *Ilgaz dergisi*, yıl 4, sayı 47, Ağustos 1965, s. 8.

²⁷ Antun Hangi, *Život i obiçai muslimana u Bosni i Hertsegovini*. 2. Baskı, Sarajevo 1907.

²⁸ *Tezakir*, 21-39, Yayınlayan Ord. Prof. Cavit Baysun. Ankara 1963.

²⁹ Ebüzziya Tefvik, *Boşnakların Durûb-u Emsâli*, *Mecmua-i Ebüzziya*, sayı 5, İstanbul 15 Zilkade 1297 (1880), s. 155 - 160; (*Müslüman Boşnakların bâzı âdetleri*), *Mecmua-i Ebüzziya*, sayı 18, 1 Cemaziyelâhir 1298 (1881), s. 521.

lanan resmî ve müstakil gazete, mecmua ve salnamelerde de mevcuttur. Meselâ, 1908 yılında ilân olunan II. Meşrutiyet'ten 1912 de vuku bulan Balkan Savaşına kadar Manastır'da İttihad ve Terakki Cemiyetinin organı olan *Neyyir-i Hakikat* gazetesinde Aziz Hüdaî Manastır Türklerinin bâzı Hidrellez âdetlerini yayınlamıştır. Bu yazı ilgi çekici olduğundan Enis Avni (Aka Gündüz) tarafından hemen aynı devre içinde Selânik'te çıkarılan *Kadın* dergisinde iktibas olunmuştur³⁰. Leskovikli Rauf, "Köy Mektubu," başlıklı bir yazısında ise Rumeli'deki Türk düğün âdetlerinin bir kısmını canlı bir şekilde tavsif etmiştir³¹. Bosna'nın tanınmış edip ve bilginlerinden Aliya Nametak 1868-1872 yılları arasında Saravevo'da çıkan *Gülşen-i Saray* adındaki Türkçe ve Sırpça yarı resmî gazetede yayınlanan bir takım Boşnak âdetleriyle ilgilenmiştir³².

Bu nevi bilgiler, Evliya Çelebi³³ ve Batılılar tarafından kaleme alınan seyahatnâme, hatıra defteri ve Türk vekayinâmeleri ile çeşitli arşiv belgelerinde de tesadüf olunmaktadır.

Muhtelif kaynaklardan edindiğimiz bilgiye göre 1950 yılından itibaren günümüze kadar D. Boyaniç Radovişte, M. Cukanoviç ve Macar türkologu S. Kakuk Ohri, H. Süleyman³⁴ ise Makedonya Türklerinin folkloruna dâir çeşitli malzeme derlemişlerdir. Bütün bu malzemenin bir an önce yayınlanması temenni olunur. Ancak bu şekilde Makedonya Türk ağızlarının husûsiyetlerinin meydana çıkmasında önemli bir adım daha atılmış olacaktır.

Yugoslavya Türk ağızları ve folkloru ile ilgili inceleme ve malzeme derlemelerinin, gelişi güzel, meraklıların ve bilginlerin şahsî gayretlerine bağlı kaldığı, şimdiye kadar vermiş olduğumuz izahattan anlaşılmalıdır. Bu folklorun sür'atle ve ilmî bir şekilde derlenip, incelenmesi için bir plân ve organizasyona lüzum olduğu şüphesizdir. Nitekim daha 1950 yılında Saray-Bosna'da kurulan şarkiyat enstitüsü, Makedonya Türklerinin halk edebiyatı ile ilgili araştırmalara başlamıştı. Fakat kısa

³⁰ *Kadın* dergisi, yıl I, sayı 30, Selânik, 25 Mayıs 1925 (1909), s. 14-16.

³¹ *Asır* gazetesi, sayı 388, Selânik 6, Safer 1317 (1899).

³² Aliya Nametak, *Nekoyi narodni obiçayi u Bosni pod turskom vlašçu u «Saravevskom Tsvetniku»*, Glasnik Vrhovnog islamskog staryeşinstva, sayı 1-3, Saravevo 1956, s. 1-12 (ayrı baskı).

³³ Seyahatnamesinde, meselâ, Üsküp'teki Baba Lokman ziyaretgâhı ile ilgili inançları canlı bir şekilde anlatmıştır. (Bk. : Süleymaniye Kütüphanesinde Beşir Ağa kitapları, yazma No. 450, vrk. 172a.).

³⁴ F. Kaya, *Hüsejin Süleyman'ı anarken*, Sesler dergisi, yıl II, sayı 10, Üsküp, Kasım 1966, s. 45-47.

bir süre sonra Üsküp'te kurulan folklor enstitüsü bu vazifeyi üzerine almıştır. Bu enstitünün halk şubesi dâhilinde ayrıca Türk halk edebiyatı ve diyalektolojisi bölümü de faâliyete geçmiştir. Sarayev Şarkiyat Enstitüsünce 1951 ve 1952 yıllarında derlenen malzeme, Üsküp'teki folklor enstitüsüne devredilmiştir³⁵. Fakat bu malzeme, maalesef, günümüze kadar yayınlanmamıştır.

Yugoslavya'dan Türkiye'ye göçlerin devamını nazarı itibara alan bazı Avrupa türkologları, 25-30 Ağustos 1966 tarihlerinde Sofya'da toplanan I. Milletlerarası Balkanoloji Kongresinde Yugoslavya'daki Türk ağızları ile ilgili yapılması gereken incelemeler hakkında bir istişarede bulunmuşlardır. Fakat alınan kararlar henüz tatbik sahasına girmemiştir.

Yugoslavya Türk folklorunun plânlı ve teşkilâtlı bir şekilde derlenmesi gerek Türkiye gerekse Yugoslavya dil ve folklor enstitülerinin önemli vazifelerinden biri olduğu kanaatindeyiz.

³⁵ Duşanka Şopova-Boyaniç, *Türk halk edebiyatı ve bunun Üsküp'te Folklor Enstitüsünde araştırılması hakkında birkaç söz*, Birlik gazetesi, sayı 217, Üsküp, 20 Aralık 1952.